

Bilag 1 til kredsuds. nr. 044 af den 7. maj 2012

maj 2012

Hvad siger forskningen om lærerens betydning for elevernes læring?

Indledning

Denne oversigt er udarbejdet som et led i arbejdet med at sætte fokus på skoleforskningens klare budskaber om lærerprofessionens betydning for kvaliteten i skolen. Oversigten giver et overblik over, hvad nogle centrale forskningsresultater siger om lærerprofessionens betydning. Oversigten er tænkt som et baggrundsmateriale til kredse og hovedstyrelse. Kredse og hovedstyrelse kan vælge det ud, som kan være relevant i den konkrete og lokale sammenhæng. Oversigten er ikke udtømmende.

De enkelte undersøgelser hovedbudskab er gengivet meget kort herunder. Undersøgelsesresultaterne er efterfulgt af en kildehenvisning, så det er muligt at læse yderligere om undersøgelsen.

Det er vigtigt at pointere, at der er mange faktorer, der har betydning for elevernes læring. Især skal elevens baggrund fremhæves, men også skoleledelsens betydning, et godt forældresamarbejde mm. har betydning. I denne oversigt har vi valgt at rette fokus på lærerprofessionens betydning.

En del af den beskrevne forskning har sit fokus på *lærerens* betydning for elevernes læring, altså en relativt individualistisk tilgang til lærerarbejdet. Selvom læreren er det naturlige omdrejningspunkt i forhold til undervisningen, så er læreren samtidig afhængig af rammer og vilkår for arbejdet for at kunne levere god undervisning. Det drejer sig fx om teamsamarbejde, skoleledelsens opbakning, muligheden for efteruddannelse, fysiske rammer mv.

Lærerkompetencer og elevers læring i førskole og skole

Clearinghouse peger i et stort review fra 2008 på de tre lærerkompetencer, som er afgørende for elevernes læring. Det er fagdidaktisk kompetence, relationskompetence og kompetence til at lede klassen. Relationskompetencen er mindst lige så vigtig som de øvrige to. Relationskompetencen er i spil for at sikre at eleverne lader sig lede af læreren og føler sig trygge til at koncentrere sig om deres interesse for stoffet. Det er således ikke muligt at adskille relationskompetencen fra undervisningssituationen. Gennem læreruddannelsen har læreren erhvervet de kvalifikationer, der gør, at vi kan bruge vores relationer som

et aktiv i undervisningssammenhæng. Relationskompetencen er en del af undervisningskompetencen.

(Dansk Clearinghouse, maj 2008)

Læreren er den vigtigste enkeltfaktor...

International uddannelsesforskning peger entydigt på, at læreres ekspertise i form af viden og kompetencer er den væsentligste enkeltfaktor til forklaring af elevers udbytte af undervisning (Darling-Hammond and Brasford: *"Preparing Teachers for a Changing World: What Teachers Should Learn and Be Able to Do"*, 2005)

De kvaliteter, der kendetegner lærere, hvis elever opnår gode læringsresultater, identificeres af uddannelsesforskningen som en kompleks, professionel kompetence i hvilken forskellige vidensformer, indstillinger og personlighedstræk er integreret. Forskningen peger specifikt på, at den gode lærer suverænt behersker det undervisningsstof, som skal formidles, og også behersker et bredt repertoire af undervisningsformer og viden om deres anvendelse i forhold til det faglige stof og den enkelte elev. Forskningen er også entydig og klar i sin påpejning af, at faglig viden først kommer til sin ret, når den kombineres med pædagogisk og didaktisk viden og kompetence, eller med andre ord at fagligheden først får sin fulde virkning når den indgår i og kombineres med lærerens fagdidaktiske viden og kompetence (Darling-Hammond and Brasford, 2005; Helmke and Weinert, 1997; Weinert et al., 1990).

Lærerkvalitet er signifikant og positivt korreleret med elevresultater, og dens effekt er meget større end virkningen af elevens forudgående læringsresultater, klassestørrelse, skoleorganisation og ledelse, etnicitet og socioøkonomisk status (Hanushek: *Teacher quality*. Palo Alto, 2002).

Lærerkvalifikation er afgørende

McKinsey & Company påviser i deres rapport om skolesystemer, at det er satsning på lærernes kvalifikation, autonomi og dermed ansvar for undervisningen, der skal understøttes, hvis vi ønsker et optimalt skolesystem. Rapporten følger op på deres arbejde fra 2007, hvor en af hovedkonklusionerne var, at et skolesystems kvalitetsgrænse går ved kvaliteten af dets lærere. Lande, der har bevæget sig fra 'storartet' til 'fremragende' har fokuseret på at skabe et miljø, der åbner op for kreativiteten og innovationen hos lærerne. Det er systemer, der bygger på et jævnbyrdigt samarbejde med lærerne, og hvor lærerne inddrages som eksperter på alle niveauer i uddannelsessystemet.

(*How the world's most improved school systems keep getting better*, McKinsey, November 2010).

Professor Peter Mortimore drog en tilsvarende konklusion og udtalte, efter sin analyse af den danske folkeskole: *"Build on strengths of existing system and work with teachers not against them"*. (Eva.dk/nyheder/nyheder-2009/eva-10-aar).

Den vigtigste parameter for kvaliteten af undervisningen er, hvor dygtig læreren er

Professor John Hattie fra Auckland Universitet i New Zealand. har samlet over 800 metaanalyser af forskellige undersøgelser af skoleelevers læring. Hans undersøgelse er verdens største undersøgelse, som ser på hvilke faktorer, der bi-

drager til at forbedre elevernes præstationer. Undersøgelsen omfatter over 80 millioner elever, ser på mere end 50.000 mindre undersøgelser og er sandsynligvis en af de største uddannelsesundersøgelser nogensinde.

Undersøgelsen viser at lærere og skoleledere skal være klare og synlige og give eleverne et sprog og en indsigt til at bedømme deres egen læring, faglige niveau og behov.

"The most effective strategy of all is giving regular feedback and fostering an atmosphere of trust - these are qualities within the reach of every teacher to improve on." (citater af John Hattie)

Faktorer som opdeling af eleverne efter niveau, skoleklassernes størrelser og andre organisatoriske tiltag har langt mindre betydning for elevernes læring. Kontakt og interaktion mellem lærere og elever er den allervigtigste faktor for vellykket undervisning, målt på elevernes præstationer.

(John Hattie: *Visible Learning: A Synthesis of over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement* – særligt kap. 7: "The Contribution from the Teacher", 2009)

Læs mere om Hatties undersøgelse her:

<http://www.folkeskolen.dk/511101/international-guru-tag-imod-de-nationale-test-som-en-chance>

<http://videnskab.dk/kultur-samfund/dygtige-laerere-er-vigtigst-undervisningen>

Lærerens kompetencer i forhold til specialundervisning

Inklusion stiller øgede krav til lærernes kvalifikationer. Vi ved fra forskningen, at denne opgave varetages optimalt af læreren, der udover sin læreruddannelse har kendskab til og efteruddannelse i specialpædagogik. (Niels Egelund: *Effekter af specialundervisning*, 2009)

Hvad er en god lærer værd?

En gruppe økonomer fra Harvard Universitet har undersøgt, hvad den gode lærer er værd. Undersøgelsen viser, at undervisning af en dygtig lærer bl.a. har betydning for elevens sandsynlighed for at komme på universitetet, risiko for graviditet i teenagealderen og elevens kommende indtjeningsmuligheder.

Omvendt har en dårlig lærer samme negative effekt på eleven, som hvis eleven var fraværende i 40 % af skoleåret. (Chetty, Friedman og Rockoff, 2011)

Kernen i lærerfagligheden

Kernen i lærerfagligheden er den integrerede enhed af:

- Faglig kunnen
- Pædagogisk kunnen
- Praktisk kunnen

"Andre faggrupper og professioner har en eller måske to af disse aspekter i deres kompetence, men folkeskolelærerne er ene om at have den særlige integrerede kompetence målrettet folkeskolen".

(Moos, Krejsler og Fibæk Laursen, 2004, s. 81)

Undervisningens mirakel

At være lærer er at være professionel, ligesom tandlæger, chauffører, journalister og forskere. Man skal kende sine mål, forudsætninger og virkemidler. Men: "Det er principielt set lettere at holde en køreplan eller lave en tandfyldning, end det er at undervise børn". Der er nemlig ikke en entydig sammenhæng mellem lærerens undervisning og det, eleverne lærer: i princippet er det umuligt at vide, om det, man siger og gør som lærer, har effekt på det, eleverne lærer. Det er det, der kan kaldes undervisningens mirakel, og mirakelmageren er den professionelle lærer.

I bogen gennemgås fem nøglebegreber, eller spørgsmål, som den professionelle lærer må stille sig:

- Viden - Hvad skal eleverne lære?
- Læring Hvilke læringsformer bruger de?
- Undervisning - Hvordan skal undervisningen gribes an for at stimulere børnene?
- Evaluering - Hvilke former for evaluering kan man anvende? og
- Refleksivitet - Hvorfor er det vigtigt som lærer hele tiden at medreflektere sin egen praksis?

(Lars og Birthe Qvortrup: "Undervisningens Mirakel", Dafolo 2006. Birthe Qvortrup er skoleleder. Lars Qvortrup har tidligere været dekan for DPU, pt. er han direktør for et nyt forskningscenter på Ålborg Universitet).

Den autentiske lærer

Begrebet den autentiske lærer kommer fra professor Per Fibæk Laursens studie af 30 læreres undervisning. De 30 lærere var udvalgt, fordi de var kendt for personlige kvaliteter som ægthed, arbejdsglæde og gennemslagskraft. Undersøgelsen viser, at eleverne lærer bedst – og mest – når de bliver undervist af en lærer, der brænder for og kan sit stof. Det forudsætter troværdighed – autenticitet – fra lærerens side. Autenticitet knyttes til den helhjertede og personlige involvering: Lærere med personlige kvaliteter som varme og engagement er i stand til at få deres elever til at lære mere end lærere, der virker kolde og uengagerede. Den gode og autentiske lærer *vil* først og fremmest noget med sin undervisning og finder en balance mellem på den ene side at have en faglighed, som man selv behersker og har glæde af, og på den anden side at interessere sig for sine elever, og hvordan de møder det faglige indhold. Stemningen i klasselokalerne hos samtlige 30 lærere er præget af energi, venlighed, veloplagthed og munterhed.

Den autentiske lærer har ikke en bestemt måde at undervise på eller en bestemt personlighed. De 30 lærere i undersøgelsen er meget forskellige både pædagogisk og personlighedsmæssigt. Deres fællestræk er, at de er ægte og troværdige og agerer i fuld overensstemmelse med deres livsværdier. Med henvisning til den canadiske filosof Charles Taylor er Per Fibæk Laursen nået frem til syv kompetencer eller kvaliteter ved den autentiske lærer:

- Den personlige intention. At man vil noget med sin undervisning som er relevant i forhold til en betydningshorisont.

- Inkarnationen af budskabet. Den autentiske lærer sender et helhjertet budskab til sine elever om, at der er noget værdifuldt at lære.
- Respekt for eleverne. En lærer, der kun interesserer sig for det faglige indhold og ikke for, om eleverne lærer det, er en dårlig lærer. Den autentiske lærer respekterer eleverne som frie og selvstændige mennesker.
- Rammerne for arbejdet. Den autentiske lærer opsøger eller prøver at skabe rammer, der er gunstige for vedkommendes intentioner.
- Samarbejdet med kollegerne. Et godt samarbejde med kollegerne er en ressource, der støtter ens intentioner.
- At kunne hvad man vil. At skaffe sig de kompetencer, der er nødvendige for at kunne virkeliggøre sine intentioner.
- At kunne tage vare på sin egen udvikling.

(Per Fibæk Laursen: ”*Den autentiske lærer. Bliv en god og effektiv underviser – hvis du vil*”. Gyldendal, 2004).